

## Aarhus in Nederland – van repareren na herbezinnen

M en R 2022/99



Omzetting, toepassing en interpretatie van het Verdrag van Aarhus blijft boeiende en soms ingewikkelde vraagstukken opwerpen. Bij de totstandkoming van het verdrag had Nederland een niet onbelangrijke rol. Het was vanaf 1996 voorzitter van de werkgroep die de ontwerp teksten van het verdrag heeft geschreven. Men ging er toen van uit dat, op enkele details na, het Nederlandse recht al voldeed aan de tweede en derde pijler van dit verdrag (*Kamerstukken II 2002/03, 28835, nr. 3, p. 2 en 5*). Misschien heeft de, zeker deels terecht, perceptie van de eigen rol als aanjager van het verdrag en voorhoede bij de totstandkoming daarvan een kritische toets van het Nederlands bestuurs(proces)recht aan de eisen van het verdrag bemoeilijkt. Het is bijvoorbeeld opvallend dat belangrijke uitspraken van het Hof van Justitie, zoals de zaak *Cie. vs. Duitsland* (C-137/14) en het tweede *Lesoochranárske zoskupenie*-arrest (C-243/15, ook bekend als het tweede *Bruine Beren*-arrest) niet tot enige actie van de Nederlandse wetgever of jurisprudentie van nationale rechters hebben geleid hoewel het, zeker na deze arresten, vrij duidelijk was dat het Nederlandse recht op essentiële delen niet aan het verdrag voldeed (zie bijv. *AB 2015/447*). Uit het arrest tegen Duitsland in 2015 was af te leiden dat artikel 6:13 Awb in vele 'Aarhus-gevallen' niet toepasbaar was en in het tweede *Bruine Beren*-arrest heeft de Grote Kamer (!) van het Hof van Justitie er zeer nadrukkelijk op gewezen dat het noodzakelijk was om in het nationale recht af te bakenen welke besluiten onder artikel 6, lid 1, sub b Verdrag van Aarhus vallen. Ook dat heeft Nederland tot op heden nog niet gedaan (maar ook de EU zelf en andere lidstaten niet). Het is overigens belangrijk om te noteren dat rechtsvergelijking en het bekijken van het Nederlandse stelsel van enige afstand enorm ertoe kan bijdragen om blinde vlekken in de eigen waarneming, die wij allemaal hebben, te identificeren. Zo bericht Rene Seerden, die de prejudiciële vragen in de 'Varkens in Nood'-zaak stelde, in deze uitgave dat juist zijn deelname aan de aan Aarhus gewijde jaarlijkse bijeenkomst van de Association of European Administrative Judges, die precies op het moment plaatsvond waarop hij de beroepen in de 'Varkens in Nood'-zaak had te beoordelen, wezenlijk heeft bijgedragen aan het inzicht dat het Nederlandse recht echt niet aan de eisen van het verdrag voldeed, ondanks de andersluidende jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak. Sinds het 'Varkens in Nood'-arrest (C-826/18) is de discussie over de consequenties van het verdrag in een stroomversnelling geraakt. Het ontwerp voor een wetsvoorstel tot aanpassing van het Nederlandse recht naar aanleiding van dit arrest en de zeer kritische, ontradende

reactie daarop van de Afdeling bestuursrechtspraak laten zien dat over de beste manier van 'reparatie' heel verschillend kan worden gedacht. Daarbij worden de grondpijlers van de architectuur van de administratiefrechtelijke rechtsbescherming ter discussie gesteld. Dat werd ook bevestigd door de bijdragen van Valkenburg, Van der Veen en Kloostera tijdens een studiemiddag over dit thema die op 2 juni 2022 door de VMR en de VAR gezamenlijk werd georganiseerd. De schriftelijke uitwerking van de bijdrage van Van der Veen en een verslag van de andere bijdragen en de bijbehorende discussie zijn in dit themanummer gebundeld. Maar er is meer aan de hand. Sinds 2015 heeft het Aarhus Compliance Committee een aantal keren geoordeeld dat Nederland niet voldoet aan de eisen van het verdrag. Deels gaat het ook in die zaken om de toegang tot de rechter. Deels gaat het echter ook om het recht op informatie en het recht op participatie. Een drietal zaken is nog aanhangig bij het Compliance Committee. Inmiddels heeft het Ministerie van I en W opdracht gegeven om te onderzoeken of de implementatie van het Verdrag van Aarhus niet meer principieel herzien zou moeten worden om te voorkomen dat steeds weer reactief gerepareerd moet worden. Zo is, 24 jaar na ondertekening van het verdrag, de discussie over de beste manier van implementatie van het Verdrag van Aarhus, pas echt op gang gekomen. De bijdragen in het voor u liggende nummer bevatten veel inspiratie tot nadenken daarover.